

Elemente de analiză matematică, clasa a XII-a

D_1 : Fie I un interval și $f: I \rightarrow \mathbb{R}$. Funcția F se numește primitivă a lui f dacă:

- 1) F este derivabilă;
 - 2) $F'(x) = f(x), \forall x \in I$
- Fie I un interval și funcția $f: I \rightarrow \mathbb{R}$ care admite primitive. Dacă $F_1, F_2: I \rightarrow \mathbb{R}$ sunt primitive ale funcției f atunci $F_1(x) = F_2(x) + c, \forall x \in I, c \in \mathbb{R}$;
 - $\int f(x) dx = \{F: I \rightarrow \mathbb{R} \mid F \text{ primitivă a funcției } f\}$ - integrala nedefinită a funcției f
 - O funcție continuă pe un interval admite primitive pe acel interval ;
 - Derivata oricărei funcții derivabile pe un interval I are proprietatea lui Darboux pe I ;
 - Dacă $f: I \rightarrow \mathbb{R}$ admite primitive pe intervalul I atunci f are proprietatea lui Darboux pe I ;
 - Fie $f: I \rightarrow \mathbb{R}$. Dacă imaginea funcției pe un subinterval $J \subseteq I$ nu este interval, atunci f nu admite primitive pe I ;
 - O funcție cu puncte de discontinuitate de speța I nu admite primitive deoarece nu are proprietatea lui Darboux .

Formula de integrare prin părți

Fie $f, g: I \rightarrow \mathbb{R}$ funcții derivabile cu derivatele continue. Atunci funcțiile $f \cdot g$ și $f g'$ admit primitive și $\int f(x) g'(x) dx = f(x) \cdot g(x) - \int f'(x) g(x) dx$

Teorema de schimbare de variabilă

Fie $I, J \subseteq \mathbb{R}$ intervale, $\varphi: I \rightarrow J$ și $f: J \rightarrow \mathbb{R}$ funcții cu proprietățile:

- φ este derivabilă pe I
- f admite primitivă F pe J

Atunci funcția $(f \circ \varphi) \cdot \varphi'$ admite primitivă $F \circ \varphi$ pe I

Dacă φ este o funcție derivabilă pe un interval, atunci:

- 1) $\int \varphi^a(x) \cdot \varphi'(x) dx = \frac{\varphi^{a+1}}{a+1} + C$
- 2) $\int \frac{\varphi'(x)}{\varphi(x)} dx = \ln|\varphi(x)| + C, \varphi \neq 0$
- 3) $\int a^{\varphi(x)} \cdot \varphi'(x) dx = \frac{a^{\varphi(x)}}{\ln a} + C, a > 0, a \neq 1$
- 4) $\int \frac{\varphi'(x)}{\varphi^2(x) - a^2} dx = \frac{1}{2a} \ln \left| \frac{\varphi(x) - a}{\varphi(x) + a} \right| + C, \varphi \neq \pm a, a \neq 0$
- 5) $\int \frac{\varphi'(x)}{\varphi^2(x) + a^2} dx = \frac{1}{a} \operatorname{arctg} \frac{\varphi(x)}{a} + C, a \neq 0$
- 6) $\int \frac{\varphi'(x)}{\sqrt{\varphi^2(x) + a^2}} dx = \ln \left(\varphi(x) + \sqrt{\varphi^2(x) + a^2} \right) + C, a \neq 0$

$$7) \int \frac{\varphi'(x)}{\sqrt{\varphi^2(x) - a^2}} dx = \ln \left| \varphi(x) + \sqrt{\varphi^2(x) - a^2} \right| + C, \quad \varphi^2 > a^2$$

$$8) \int \frac{\varphi'(x)}{\sqrt{a^2 - \varphi^2(x)}} dx = \arcsin \frac{\varphi(x)}{a} + C, \quad a > 0, -a < \varphi < a$$

$$9) \int \sin \varphi(x) \cdot \varphi'(x) dx = -\cos \varphi(x) + C$$

$$10) \int \cos \varphi(x) \cdot \varphi'(x) dx = \sin \varphi(x) + C$$

$$11) \int \frac{\varphi'(x)}{\cos^2 \varphi(x)} dx = \operatorname{tg} \varphi(x) + C, \quad \varphi(x) \neq (2k+1)\frac{\pi}{2}, \forall k \in \mathbf{Z}, \forall x \in \mathbf{I}$$

$$12) \int \frac{\varphi'(x)}{\sin^2 \varphi(x)} dx = -\operatorname{ctg} \varphi(x) + C, \quad \varphi(x) \neq k\pi, \forall k \in \mathbf{Z}, \forall x \in \mathbf{I}$$

$$13) \int \operatorname{tg} \varphi(x) \cdot \varphi'(x) dx = -\ln |\cos \varphi(x)| + C, \quad \varphi(x) \neq (2k+1)\frac{\pi}{2}, \forall k \in \mathbf{Z}, \forall x \in \mathbf{I}$$

$$14) \int \operatorname{ctg} \varphi(x) \cdot \varphi'(x) dx = \ln |\sin \varphi(x)| + C, \quad \varphi(x) \neq k\pi, \forall k \in \mathbf{Z}, \forall x \in \mathbf{I}$$

D₂: O funcție rațională **f** definită pe un interval **I**, este de forma $f(x) = \frac{P(x)}{Q(x)}$, $\forall x \in \mathbf{I}$, $Q(x) \neq 0$, unde $P, Q \in \mathbf{R}[X]$.

D₃: O funcție rațională se numește funcție rațională simplă dacă are una din formele:

1) $f(x) = P(x)$, $P \in \mathbf{R}[X]$

2) $f(x) = \frac{A}{(x-a)^n}$, $A, a \in \mathbf{R}, n \in \mathbf{N}^*$

3) $f(x) = \frac{Ax+B}{(x^2+ax+b)^n}$, $A, B, a, b \in \mathbf{R}, a^2 - 4b < 0, n \in \mathbf{N}^*$

- Orice funcție rațională se poate descompune, în mod unic, în suma de funcții raționale simple

D₄: Fie **F**: **I** → **R** o primitivă a funcției continue **f**: **I** → **R**. Se numește integrala definită a

funcției **f** de la **a** la **b** numărul real notat și definit prin relația $\int_a^b f(x) dx = F(b) - F(a)$

(formula Leibniz-Newton)

$$-\int_a^b (\lambda \cdot f(x) + \mu \cdot g(x)) dx = \lambda \int_a^b f(x) dx + \mu \int_a^b g(x) dx, (\forall) \lambda, \mu \in \mathbf{R}$$

$$-(\forall) c \in \mathbf{I}, \int_a^b f(x) dx = \int_a^c f(x) dx + \int_c^b f(x) dx$$

$$-(\exists) c \in (a, b) \text{ ai } \int_a^b f(x) dx = f(c) \cdot (b - a)$$

$$-\text{Dacă } f \geq 0 \text{ pe } [a, b], \text{ atunci } \int_a^b f(x) dx \geq 0$$

- Dacă $f \leq g$ pe $[a, b]$, atunci $\int_a^b f(x) dx \leq \int_a^b g(x) dx$

- Dacă $m, M \in \mathbb{R}$ sunt astfel încât $m \leq f(x) \leq M (\forall) x \in [a, b]$, atunci $m(b-a) \leq \int_a^b f(x) dx \leq M(b-a)$

- $\left| \int_a^b f(x) dx \right| \leq \int_a^b |f(x)| dx$

D₃ Fie $a, b \in \mathbb{R}$, $a < b$ și funcția continuă pozitivă $f: [a, b] \rightarrow \mathbb{R}_+$.

Multimea $\Gamma_f = \{(x, y) \in \mathbb{R}^2 / a \leq x \leq b, 0 \leq y \leq f(x)\}$ se numește subgraficul funcției f .

D₄ Funcția $f: [a, b] \rightarrow \mathbb{R}$ se numește continuă pe porțiuni dacă are cel mult un număr finit, nenul, de puncte de discontinuitate și acestea sunt puncte de discontinuitate de speța întâi.

-Fie $f, g: [a, b] \rightarrow \mathbb{R}$ astfel încât $f(x) = g(x), (\forall) x \in (a, b)$ și g este continuă. Atunci f este integrabilă pe $[a, b]$ și $\int_a^b f(x) dx = \int_a^b g(x) dx$

-O funcție $f: [a, b] \rightarrow \mathbb{R}$ continuă pe porțiuni este integrabilă pe $[a, b]$ și

$$\int_a^b f(x) dx = \sum_{i=1}^p \int_{c_{i-1}}^{c_i} f(x) dx, \text{ unde } f_i: [c_{i-1}, c_i] \rightarrow \mathbb{R}, i=1, p \text{ sunt funcțiile asociate lui } f$$

-Fie $f, g: I \rightarrow \mathbb{R}$ derivabile cu derivate continue. Dacă $a, b \in I$, atunci:

$$\int_a^b f(x) \cdot g'(x) dx = f(x) \cdot g(x) \Big|_a^b - \int_a^b f'(x) \cdot g(x) dx$$

-Dacă $\varphi: I \rightarrow I$ este derivabilă, cu derivata continuă și $f: I \rightarrow \mathbb{R}$ este continuă, dacă

$$a, b \in I, \text{ atunci } \int_a^b f(\varphi(x)) \cdot \varphi'(x) dx = \int_{\varphi(a)}^{\varphi(b)} f(t) dt.$$

-Fie $f, g: [a, b] \rightarrow \mathbb{R}$ continue a.î. $g(x) \leq f(x), (\forall) x \in [a, b]$. Dacă

$$\Gamma_{f,g} = \{(x, y) \in \mathbb{R}^2 / a \leq x \leq b, g(x) \leq y \leq f(x)\}, \text{ atunci aria } (\Gamma_{f,g}) = \int_a^b (f(x) - g(x)) dx$$

-Fie $f: [a, b] \rightarrow \mathbb{R}$ continuă. Multimea $V = \{(x, y, z) \in \mathbb{R}^3 / \sqrt{y^2 + z^2} \leq |f(x)|\}$ se numește corpul de rotație în jurul axei Ox determinat de funcția f . Volumul acestui corp este

$$V = \pi \int_a^b f^2(x) dx$$

-Fie $f: [a, b] \rightarrow \mathbb{R}$ o funcție derivabilă cu derivata continuă. Lungimea graficului funcției

$$\text{este } l(f) = \int_a^b \sqrt{1 + (f'(x))^2} dx$$

-Fie $f: [a, b] \rightarrow \mathbb{R}_+$ continuă. $\phi = \{(x, y, z) \in \mathbb{R}^3 / \sqrt{y^2 + z^2} = f(x), a \leq x \leq b\}$ se numește suprafața de rotație determinată de funcția f . Aria acestei suprafețe este

$$A(f) = 2\pi \int_a^b f(x) \sqrt{1 + (f'(x))^2} dx$$

Probleme propuse

1. Se consideră funcția $f: \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}$, $f(x) = 5x^4 + 3x^2 + 1$.

a) Arătați că $\int_0^1 (f(x) - 3x - 1) dx = 1$.

b) Calculați aria suprafeței plane delimitate de graficul funcției f , axa Ox și dreptele de ecuații $x=1$ și $x=2$.

c) Demonstrați că orice primitivă a funcției f este crescătoare pe \mathbb{R} .

2. Se consideră funcția $f: (0, +\infty) \rightarrow \mathbb{R}$, $f(x) = \frac{2x^2 + 1}{x}$

a) Arătați că $\int_1^2 \left(f(x) - \frac{1}{x} \right) dx = 3$.

b) Demonstrați că funcția $F: (0, +\infty) \rightarrow \mathbb{R}$, $F(x) = x^2 + \ln x + 2016$ este o primitivă a funcției f .

c) Arătați că volumul corpului obținut prin rotația în jurul axei Ox a graficului funcției $g: [1, 2] \rightarrow \mathbb{R}$, $g(x) = f(x)$ este mai mic decât 14π .

3. Pentru fiecare număr natural nenul n se consideră numărul $I_n = \int_0^1 (1 - x^2)^n dx$

a) Arătați că $I_1 = \frac{2}{3}$.

b) Demonstrați că $I_{n+1} \leq I_n$, pentru orice număr natural nenul n

c) Demonstrați că $(2n+3)I_{n+1} = 2(n+1)I_n$, pentru orice număr natural nenul n

4. Se consideră funcția $f: \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}$, $f(x) = x^3 - 3x^2 + 2$.

a) Calculați $\int_0^2 (f(x) + 3x^2 - 2) dx$

b) Arătați că $\int_0^1 (f(x) = x^3 + 3x^2 + x) dx = 2e - 1$.

c) Demonstrați că $\int_{1-a}^{1+a} f(x) dx = 0$, pentru orice număr real a .

5. Se consideră funcția $f: \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}$, $f(x) = xe^x - 2$.

a) Determinați primitivă F a funcției f , pentru care $F(1) = 0$.

b) Calculați $\int_0^1 xf(x) dx$

c) Determinați numerele reale x , știind că $\int_1^x f(t) dt = 0$.

6. Se consideră funcția $f: \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}$, $f(x) = x^5 + x^3 + 2x$

a) Arătați că $\int_{-1}^1 (f(x) - x^3 - 2x) dx = 0$.

b) Arătați că $\int_0^2 e^x (f(x) - x^5 - x^3 + 1) dx = 3e^2 + 1$.

c) Demonstrați că orice primitivă a funcției **f** este convexă pe \mathbf{R} .

7. Se consideră funcția $\mathbf{f}:\mathbf{R}\rightarrow\mathbf{R}$, $\mathbf{f}(\mathbf{x}) = (3\mathbf{x}+1)\mathbf{e}^{\mathbf{x}}$.

a) Arătați că $\int_0^1 \frac{1}{\mathbf{e}^{\mathbf{x}}} \mathbf{f}(\mathbf{x}) \mathbf{d}\mathbf{x} = \frac{5}{2}$.

b) Determinați numărul real **m** pentru care funcția $\mathbf{F}:\mathbf{R}\rightarrow\mathbf{R}$, $\mathbf{F}(\mathbf{x}) = (3\mathbf{x} + \mathbf{m})\mathbf{e}^{\mathbf{x}}$ este o primitivă a funcției **f**.

c) Determinați numărul real nenul **a**, știind că $\int_0^{\mathbf{a}} \mathbf{f}(\mathbf{x}) \mathbf{d}\mathbf{x} = 3\mathbf{a}$

8. Se consideră funcția $\mathbf{f}:(4,+\infty)\rightarrow\mathbf{R}$, $\mathbf{f}(\mathbf{x}) = \frac{1}{\mathbf{x}(\mathbf{x}-4)}$.

a) Arătați că $\int_5^{10} (\mathbf{x}-4) \mathbf{f}(\mathbf{x}) \mathbf{d}\mathbf{x} = \ln 2$.

b) Determinați volumul corpului obținut prin rotația în jurul axei **Ox** a graficului funcției $\mathbf{g}:[5,6]\rightarrow\mathbf{R}$, $\mathbf{g}(\mathbf{x}) = \mathbf{x}\mathbf{f}(\mathbf{x})$.

c) Demonstrați că $\lim_{\mathbf{n}\rightarrow\infty} \left(\mathbf{n}^2 \int_{\mathbf{n}}^{\mathbf{n}+1} \mathbf{f}(\mathbf{x}) \mathbf{d}\mathbf{x} \right) = 1$.

9. Se consideră funcția $\mathbf{f}:\mathbf{R}\rightarrow\mathbf{R}$, $\mathbf{f}(\mathbf{x}) = \mathbf{x} + 2$.

a) Arătați că $\int_{-1}^1 (\mathbf{f}(\mathbf{x}) - 2) \mathbf{d}\mathbf{x} = 0$.

b) Arătați că $\int_0^1 \mathbf{e}^{\mathbf{x}} \mathbf{f}(\mathbf{x}) \mathbf{d}\mathbf{x} = 2\mathbf{e} - 1$.

c) Determinați numărul real **a**, știind că $\int_0^{\mathbf{a}} \mathbf{f}(\mathbf{x}) \mathbf{d}\mathbf{x} = \int_0^{6-\mathbf{a}} (\mathbf{f}(\mathbf{x}) - 4) \mathbf{d}\mathbf{x}$

10. Se consideră funcția $\mathbf{f}:\mathbf{R}\rightarrow\mathbf{R}$, $\mathbf{f}(\mathbf{x}) = \frac{2\mathbf{x}+3}{\mathbf{x}^2+3\mathbf{x}+3}$.

a) Arătați că $\int_1^2 (\mathbf{x}^2 + 3\mathbf{x} + 3) \mathbf{f}(\mathbf{x}) \mathbf{d}\mathbf{x} = 6$.

b) Arătați că suprafața plană delimitată de graficul funcției **f**, axa **Ox** și dreptele de ecuații $\mathbf{x} = 0$ și $\mathbf{x} = 3$ are aria egală cu $\ln 7$.

c) Demonstrați că $\int_{-1}^0 \mathbf{f}(\mathbf{x}) \mathbf{f}(\mathbf{x}) \mathbf{d}\mathbf{x} = 0$.

11. Se consideră funcția $\mathbf{f}:\mathbf{R}\rightarrow\mathbf{R}$, $\mathbf{f}(\mathbf{x}) = \mathbf{x}^2 + 3\mathbf{x}$

a) Arătați că $\int_{-1}^1 (\mathbf{f}(\mathbf{x}) - 3\mathbf{x}) \mathbf{d}\mathbf{x} = 0$.

b) Arătați că $\int_0^1 (\mathbf{f}(\mathbf{x}) - \mathbf{x}^2) \mathbf{e}^{\mathbf{x}} \mathbf{d}\mathbf{x} = 3$.

c) Determinați volumul corpului obținut prin rotația în jurul axei **Ox** a graficului funcției $\mathbf{g}:[1,2]\rightarrow\mathbf{R}$, $\mathbf{g}(\mathbf{x}) = \frac{3\mathbf{f}(\mathbf{x})}{\mathbf{x}}$.

12. Se consideră funcția $\mathbf{f}:(0,+\infty)\rightarrow\mathbf{R}$, $\mathbf{f}(\mathbf{x}) = \frac{\mathbf{e}^{\mathbf{x}}}{\mathbf{x}}$.

a) Arătați că $\int_1^2 x^2 f(x) dx = e(e-1)$.

b) Demonstrați că orice primitivă a funcției f este convexă pe intervalul $[2, +\infty)$.

c) Demonstrați că suprafața plană delimitată de graficul funcției f , axa Ox și dreptele de ecuații $x=1$ și $x=2$ are aria mai mică sau egală cu $e(e-1)$.

13. Se consideră funcția $f: \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}$, $f(x) = x^4 + x + 1$.

a) Arătați că $\int_0^1 (f(x) - x - 1) dx = \frac{1}{5}$.

b) Arătați că $\int_1^e (f(x) - x^4 - 1) dx = \frac{e^4 + 1}{4}$.

c) Determinați aria suprafeței plane delimitate de graficul funcției f , axa Ox și dreptele de ecuații $x=0$ și $x=1$.

14. Pentru fiecare număr natural n se consideră numărul $I_n = \int_0^1 \frac{x^{n+1}}{x+3} dx$

a) Arătați că $I_0 = 1 + 3 \ln \frac{3}{4}$.

b) Demonstrați că $I_{n+1} + 3I_n = \frac{1}{n+2}$, pentru orice număr natural n

c) Arătați că $\lim_{n \rightarrow \infty} I_n = \frac{1}{4}$.

15. Se consideră funcția $f: \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}$, $f(x) = 4x^3 + 3x^2$

a) Arătați că $\int_1^2 (f(x) - 3x^2) dx = 15$

b) Determinați primitiva F a funcției f pentru care $F(1) = 2015$.

c) Determinați numărul natural n , $n > 1$, știind că $\int_1^n \frac{f(x)}{x^2} dx = 9$.

16. Se consideră funcția $f: \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}$, $f(x) = x^2 - 2x + 5$.

a) Arătați că $\int_0^1 (f(x) + 2x - 5) dx = \frac{1}{3}$.

b) Calculați $\int_0^2 \frac{f'(x)}{f(x)} dx$

c) Arătați că $\int_{2014}^{2015} \frac{1}{f(x)} dx \leq \frac{1}{4}$.

17. Se consideră funcția $f: \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}$, $f(x) = xe^x$

a) Arătați că $\int_1^2 \frac{1}{x} f(x) dx = e(e-1)$.

b) Determinați primitiva F a funcției f pentru care $F(1) = 0$.

c) Pentru fiecare număr natural nenul n se consideră numărul $I_n = \int_0^1 x^n f(x) dx$.
Arătați că $I_n + (n+1)I_{n-1} = e$ pentru orice număr natural $n, n \geq 2$.

18. Se consideră funcția $f: \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}$, $f(x) = x^2 + 2$.

a) Arătați că $\int_0^1 (f(x) - 2) dx = \frac{1}{3}$.

b) Determinați primitiva F a funcției f pentru care $F(3) = 5$.

c) Arătați că suprafața delimitată de graficul funcției $g: \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}$, $g(x) = e^x \cdot f(x)$, axa Ox și dreptele de ecuații $x = 0$ și $x = 1$, are aria egală cu $3e - 4$.

19. Se consideră funcția $f: (0, +\infty) \rightarrow \mathbb{R}$, $f(x) = x + \frac{1}{x}$.

a) Arătați că $\int_1^3 \left(f(x) - \frac{1}{x} \right) dx = 4$.

b) Arătați că $\int_1^2 \left(f(x) - \frac{1}{x} \right) e^x dx = e^2$.

c) Determinați numărul real $a, a > 1$, știind că suprafața plană delimitată de graficul funcției f , axa Ox și dreptele de ecuații $x = 1$ și $x = a$ are aria egală cu $4 + \ln a$.

20. Se consideră funcția $f: \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}$, $f(x) = x^2 - 4$.

a) Arătați că $\int_0^1 (f(x) + 4) dx = \frac{1}{3}$.

b) Determinați aria suprafeței plane delimitate de graficul funcției $g: \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}$,

$g(x) = \frac{1}{f(x) + 5}$, axa Ox și dreptele de ecuații $x = 0$ și $x = 1$.

c) Determinați numărul real $a, a > 1$, pentru care $\int_1^a \frac{f(x) + 4}{x} dx = 12$.